

Statskirkesystemet har preget oss mer enn vi tenker over

Av Alf Danbolt

Denne artikkelen handler om hvordan rammevilkårene for kirken har endret seg gjennom århundrene og like til vår egen tid og vårt eget land. Om hvordan kristne har tilpasset seg bevisst og ubevisst til det som påvirker dem i samtiden, og ofte har glemt kompromissene som er inngått tidligere når nye kompromisser inngås. Historien kan minne oss om hvor bundet vi er av den nedarvede rammeforståelsen med statskirkesystemet som noe selvsagt, og avsløre hvilke mekanismer vi må være oppmerksomme på i dag. Her i Norge har vi bare opplevd et tiår uten statskirke, kanskje vi kan lære av de norske utvandrerne som kom til et land uten statskirke tradisjon i USA for over 150 år siden? Deres etterkommere har levd i denne virkeligheten alle disse årene mens vi ikke har erfart noe annet enn en stor dominerende statskirke før nå. Forskjellen er at vi lever i det samme samfunnet som denne kirken fortsatt dominerer. Slik sett er vi i Norden i en ny situasjon som krever ny besinnelse på hva Bibelen og bekjennesskriftene sier om hva en kirke er, så vi ikke bare følger samtidens trender. Vi trenger å løsrive oss fra slik det har vært vanlig å tenke, en «detox-kur» fra statskirketenkningen.

INNHold:

Kompromissene som aldri tok slutt

Statsmakt og religion

Romerriket og Persia – og Norge

Flukt fra konfesjonstvang i Europa til Amerika

Luthersk i møte med andre konfesjoner

Lutheranere møter andre lutheranere

Statsmakt og folkemening eller Bibel og bekjennelse?

Staten leder an – kirken følger etter

Med Bibel og bekjennelse i førersetet

Bibelsk kristendom en trussel?

Kirke fri fra statsmakt og folkemening?

Med statskirken som rammeforståelse

Lekmannsorganisasjonene laget seg en plass i statskirken

Teologiske konsekvenser

Læringsproblemer gjøres mindre viktige

Guds ordninger blir spørsmål om ulike meninger og menneskelig orden

Hva nå?

Kompromissene som aldri tok slutt

Vi som studerte teologi på 1970-tallet tenkte ikke så mye over at rammene for prestedtjenesten og virksomheten på bedehuset for lengst hadde tilpasset seg statens styring, og inngått mange kompromisser både teologisk og praktisk på mange områder. Disse kompromissene ble vårt selvsagte utgangspunkt, der våre åndelige ledere hadde sitt virke. Vi var opptatt av de nye sakene som var blitt aktuelle som kvinnelige prester, homofili og abort. I dag vet vi hvordan det gikk med disse sakene som nå er akseptert som mer eller mindre selvsagte rammevilkår i kirker og bedehus. De siste årene har kampen stått om kjønns- og ekteskapsforståelsen, og rammevilkårene i kirkene er i stadig endring. Kirkeminister Hernes hadde nok rett i sin tolkning av Den norske kirkes historie i 1993: «*Kongen går foran. Kirken følger etter.*»¹ I Dagbladets lederartikkel 5/-93 kunne man lese: «*Vi føler oss rimelig sikre på at det nåværende bispekollegium raskt vil falle til ro i sin trygge rolle som statens embedsmenn og regjeringens tjenere også denne gangen. I så måte er deres tilpasningsdyktighet ubegrenset.*».

For hundre år siden valgte prester og lekfolk å leve innenfor statskirkerammen i tiltro til at de på tross av liberalteologiens inntog med regjeringens støtte skulle kunne fylle den med klassisk luthersk kristendom. Men det var staten som vant, hele veien. ... Våre ledere i kirke og kristelige organisasjoner på 1970-tallet hadde likevel sterke bånd til statskirkeordningen, og levde med kompromissene fra generasjonen før dem. De kjempet i mot de dagsaktuelle endringene, men stilte ikke så mange spørsmåltegn ved statskirkesystemet som den selvsagte rammen – noen av oss begynte likevel å gjøre det. Det var krevende å tenke «utenfor boksen» og det viste seg vanskelig å finne samme vei, det ser vi resultatet av i dag. Det er så mange andre faktorer enn de teologiske som binder oss mennesker på godt og ondt. Hvordan kan vi tenke om situasjonen i dag sett i lys av historien?

Jeg inviterer med dette til refleksjon over hvordan vi som kristne bør forholde oss til såvel statsmakt, ideologier og kirkelige tilpasninger til den tiden vi lever i. Kan apostler, reformatorer og andre i fortiden hjelpe oss å finne veien i vår tid?

Statsmakt og religion

Romerriket og Persia – og Norge.

I Romerriket ble de kristne forfulgt i ulik grad. Det handlet om at statsmakten ville beholde makten over befolkningen, og holde det store riket samlet. Alt som kunne true sentralmakten og gi grobunn for opprør måtte stoppes. Men da keiseren ble kristen skjedde en stor endring, kirken ble statskirke. I første omgang førte det ikke til at andre

¹ Han sa dette da han i 1993 utnevnte den første kvinnelige biskopen og gav klart uttrykk for hvilket premiss som gjelder i DnK som statskirke, sitert fra Roald Flemestads kronikk i Dagen 24/1-1994: «*Vår lutherske kirke bygger dessuten på et viktig premiss: At troens grunn ikke er lagt en gang for alle, men at det ligger i menneskenes lodd å vinne ny innsikt om tro og etikk ... Kirken bygger på det syn at hver generasjon kan vinne ny innsikt om trosspørsmål og etiske spørsmål.*» Han fulgte opp tråden fra justisminister Trygve Lie i 1937 som forsvarte åpningen for kvinnelige prester med at det «*må sees som et rettferdighetskrav og som et kulturkrav.*».

religioner ble hindret – maktbasen var ikke stor nok til det før lenge etterpå. Men det førte til at kristne i Persia fikk det vanskeligere, for nå ble de sett på som femtekolonister for den kristne staten Romerriket som var landets erkefiende. Persia var en hedensk stat slik Romerriket hadde vært, men med andre religioner – og tidligere uten forfølgelser av kristne. Men nå fikk de zoroastriske prestene sjahen til å begrense de kristnes frihet som hadde vart i 300 år, og i perioder sette i gang kraftige forfølgelser. Kirken kunne ikke lenger velge en biskop som ikke hadde sjahens godkjennelse.

Bare i noen få kristne stater gikk det så langt at det var kongen som bestemte helt over kirken, som her i landet i enevoldstiden da prester og biskoper var kongens embedsmenn. Det var de til rundt årtusenskiftet, og de måtte avlegge troskapsed til kongen. I nyere tid fikk kirken anledning til å foreslå flere kandidater som staten så kunne velge blant. Først i 2012 kunne Den norske kirke selv velge sine biskoper uten statens hånd på rattet, men da var den så preget av statens tankegang at det ikke førte til noen nevneverdige endringer. Og den er fremdeles totalt avhengig av penger fra staten. Det er forøvrig også mange av de kristne organisasjonene og frikirkene. Politikere har vist seg mer enn villige til å bruke pengemakt for å styre også dem slik de vil, gjennom ulike betingelser for økonomisk støtte – og med hva de støtter.

Kristne kirker og ulike religiøse samfunn har alltid og i alle land måttet forholde seg til statens krav og ønske om kontroll, det er ikke noe nytt. Det er bare måten det skjer på som endrer seg fra tid til annen, og i hvor stor grad kirkene tillater staten å styre dem.

Flukt fra konfesjonstvang i Europa til Amerika

Pavekirken sørget for teologisk ensretting ved hjelp av statsmakten i middelalderen. Dissenterne ble forfulgt med vold og makt. De pavekirken mente var kjettere ble brent på bålet, slik som med Jan Hus og Hieronymus av Praha ved kirkemøtet i Konstanz i 1415/16. Det var også planen med Martin Luther som regnet med å dø på riksdagen i Worms i 1521.¹ Men da hadde statsmakten mistet makten til å gjennomføre pavekirkens krav, og resultatet ble etterhvert en oppsplitting av stater etter religiøse skillelinjer som følge av avtalen ved riksdagen i Augsburg i 1555. Mennesker kunne fra da av flykte til et land med en kirke som tilsvarte deres bekjennelse, og slik unnsnippe statens tvang eget land.

De som hørte til religiøse retninger som ikke hadde noen stat å flykte til, ble fortsatt forfulgt. Mange av dem fant veien over til friheten i Amerika hvor det ikke var et konfesjonelt statsstyre. Der var grunnprinsippet at staten var kristen, men ikke konfesjonell. Dermed oppstod for første gang i historien kristne kirkesamfunn parallelt i samme land. Norske utvandrere som kom til USA møtte derfor en helt ny religiøs virkelighet. Hvordan er en luthersk kirke som er uavhengig av staten? Hvordan skulle en luthersk kirke forholde seg til en stat som ikke er kirkestyre?

¹ «Vi ser, at Kristus lider. Hidtil var det maaske ret at tie ydmygt og stille; men nu, da vor kæreste Frelser selv, som har givet sig hen for os, gøres til Spot for hele Verden, skal vi nu ikke kæmpe, skal vi nu ikke sætte Livet ind? Min kære Fader, Faren er større, end mange mener. Her gælder nu Evangeliets Ord: „Den, som bekender mig for Menneskene, vil ogsaa jeg bekende for min Fader; den, som skammer sig ved mig, vil ogsaa jeg skamme mig ved» s.201 «Men dersom man vil dræbe mig og paa Grund af mit Svar anse mig for en Fjende af Riget, saa tilbyder jeg at komme. Thi ved Kristi Naade vil jeg ikke flygte og lade hans Ord i Stikken.» Luther, Martin 1521 sitert fra: Luther, Martin: Udvalgte breve af Martin Luther 1507-24 paa dansk ved dr. theol A.S. Poulsen biskop over Viborg stift. København, 1921, s.203

På samme tid ble det sendt ut misjonærer som skulle starte opp lutherske kirker i Afrika og Asia. Misjonsprestene ble ordinert av norske biskoper etter tillatelse fra kirkedepartementet. Det var tilløp til lutherske frikirkedannelser også i Norge, men det endte med to små kirkesamfunn som nærmest ble oversett, og ikke møtt med respekt fra Den norske kirke som søsterkirker. Her var det statskirken som var Kirken, alle andre var avvikere, dissenterne.

Luthersk i møte med andre konfesjoner

For første gang møtte lutheranere i USA mange kristne som hørte til andre konfesjoner i samme land og nabolag, uten at staten blandet seg inn og avgjorde hvordan de skulle forholde seg. I Europa ble en konfesjon enten forbudt, eller så ble den tvunget til å slå seg sammen med en annen kirke – slik som lutherske og reformerte i Preussen. Mange flyktet derfra til både Amerika og Australia, og i 1839 kom de første som dannet Missourisynoden til USA. Der var ikke lenger statsmaktens krav til kirkefelleskap noe problem. Men hvordan skulle de som selvstendig kirke forholde seg til de store dominerende kristne kirkesamfunnene med en annen bekjennelse? Og hva er egentlig en kirke når ikke staten bestemmer alt?

De måtte granske Bibelen og kirkens bekjennelsesskrifter for å finne ut hvordan de skulle være en luthersk kirke i denne nye situasjonen. Her var det lutherske en minoritet. De oppdaget også at å leve i samme samfunn som kristne av andre konfesjoner medførte andre farer: Påvirkningen fra flertallet som ikke tenkte som dem kunne ikke overses, og statens påvirkning var slett ikke blitt borte – bare annerledes.

Da de norske prestene kom til USA måtte de forholde seg til disse utfordringene som var helt ukjente for dem som kom fra en majoritets statskirke. Men de ble kjent med de tyske prestene i den større Missourisynoden, som allerede i en årrekke hadde arbeidet grundig med hvordan en luthersk kirke kunne være når den ikke var statskirke, majoritetskirke eller en forfulgt kirke.

Lutheranere møter andre lutheranere

Ikke minst pga ulik språklig bakgrunn oppstod det mange lutherske synoder i USA. De fleste fortsatte med sitt opprinnelige språk til langt ut på 1900-tallet før de gikk helt over til engelsk. Men det viste seg fort at det ikke bare var språket som var forskjellig, også i teologien var det forskjeller. Så hvordan skulle lutheranere møte lutheranere? Hvordan skulle de norske f.eks. forholde seg til den store lutherske General Synod? Den dominerte på østkysten og var så sterkt påvirket av reformert teologi at den vel bare hadde navn av å være luthersk. Den hadde til og med forandret på det sentrale lutherske bekjennelsesskriftet Augustana. Og hva med den lutherske General Council?

Den samme problemstillingen stod Missourisynoden og flere andre synoder overfor, og de søkte alle fellesskap med andre lutheranere på Bibelens og bekjennelsens grunn. I dette nye kirkelandskapet fant Den norske Synode sammen med disse et slikt fellesskap ved dannelsen av Synodalkonferansen i 1872.

Blant norske innvandrere kom det etterhvert en del som hang fast i motstanden mot sammenblandingen av stat og kirke i gamlelandet, og ikke klarte å skille mellom det som var bibelsk og luthersk – og det som var pådyttet av staten. Dermed endte de opp med løsninger som kunne ligne mer på lekmannsorganisasjoner enn kirker. Men til og

med den prestehatende predikanten Elling Eielsen fra Voss fant ut at han måtte ordineres til prest for å kunne virke i USA.

De fleste prestene som kom til USA gjorde tjeneste i Den norske Synode. De første var ordinert i Norge, men etterhvert var det synodepresidenten som ordinerte nye prester. De møtte likesinnede i Missourisynoden og noen andre synoder, og fant sammen med dem en felles vei for klassisk lutherdom i det multireligiøse Amerika løsrevet fra statlig styring. Utover på 1900-tallet viste det seg i midlertid at påvirkningen fra samfunnets ideologier og religiøse trender ble en like stor utfordring for kirkene i USA som det statlig religionsvesen/kirkestyre hadde vært i Europa. En luthersk kirke må alltid møte samtiden med å granske i Skriften og kirkens bekjennelse på nytt, for det er bare der vi finner en veiledning som holder i alle tider.

Statsmakt og folkemening – eller Bibel og bekjennelse?

Staten leder an – kirken følger etter

Hjemme i Norge skjedde egentlig mye av det samme som i USA utover på 1900-tallet, men under statlig styre. Staten tilpasset seg samtidens ideologiske og religiøse trender, og endret sitt kirkestyre i tråd med dette. Dermed ble påvirkningen på kirken utenfra forsterket gjennom statskirkesystemet. Mens Den norske Synode i USA kunne sørge for å utdanne prester i tråd med Bibel og bekjennelse med skarp avgrensing mot liberal teologi, skjedde noe helt annet i Norge. Her sørget Norges regjering for at de fikk teologiske professorer som fornektet sentrale kristne læresetninger. De utnevnte prester, proster og biskoper som fulgte tidens tankegang mer enn klassisk kristen tro. Dermed ble statskirken en folkekirke ikke bare i betydningen av en kirke for hele folket, men også ved å gi rom for folkets allsidige religiøsitet. Da Ludvig Hope argumenterte for ikke å bryte ut av statskirken, så var det fordi han mente den gav størst rom for å nå ut til folket. Men det var nok også fordi den gav rom for hans egne avvikende meninger fra klassisk luthersk tro, med sitt reformerte syn på nattverden. Resultatet ble nettopp en folkekirke som gav rom for alle uten læremessige grenser.

Men hva er læren? Det oppdages ikke med én gang at budskapet blir et annet når man legger sitt eget innhold i sentrale begreper. Det er også vanlig i politikken, slik vi har hørt i valgkampen. Representanter for ulike partier høres nesten helt like ut fordi de bruker de samme honnørordene uten å presisere slik at forskjellen kommer frem. Vi vil jo alle løfte frem gode skoler, inkludering, menneskerettigheter, fred, evangeliet, frelse, bibeltroskap, osv. – men hva menes med honnørordene? Defineres de av Bibelen og bekjennelsen – eller noe annet?

Med Bibel og bekjennelse i førersetet

I USA derimot ble det klarere grenseoppganger mellom kirkesamfunn, og splittelser med dype sår når veiene skiltes. Men det gjorde at spørsmålet om hva som er sant og rett ikke ble borte. Bekjennelse betød ikke bare et uttrykk for en personlig individuell mening, men et ja til en objektiv lære ut fra Bibelen. Mange i dag henviser til Luther som stilte seg opp og henviste til sin samvittighet på riksdagen i Worms. De mener han viste til sin personlige individuelle overbevisning. Men det var ikke det han gjorde. Slår

vi opp i Nytestamentet finner vi ordet samvittighet mange ganger, oversatt fra «syneídēsis» som begynner med «syn» = sammen og fortsetter med «horáō» = «å se». Altså «se sammen med». I Gresk-Norsk ordbok til Det nye Testamente¹, er det oversatt slik: 1. medviten 2. bevissthet 3. moralsk refleksjon over, bevissthet om. Det er jo ikke likegyldig hvem en sam-tenker med, ser sammen med, er medvitende om, eller hva en reflekterer ut fra. Skal det være en god samvittighet er det klart at en må være samtentk/ medvitende med Guds ord, ellers ender det med forlis på troen (1Tim 1:19), og bli forført av falsk lære (1Tim 4:2). Det var vel det Martin Luther var redd for – mer enn keiseren da han uttalte de kjente ordene ved riksdagen i Worms fremfor både keiseren selv og alle rikets mektigste menn. Han kunne ikke lære noe annet enn det Skriften lærer. Det var altså ikke spørsmål om hans private tanker, men om Bibelens ord. (se mer om dette her: <https://www.fbb.nu/artikkel/samvittighet-selvbevissthet-og-martin-luther/>)

Martin Luther er et forbilde for oss som lever i en tid hvor mange mener at siden det er så mange ulike fortolkninger av Skriften må alles forståelse av Bibelen anses som likeverdige – fordi ingens mening er bedre enn andres. Men en slik tanke er hentet fra opplysningstidens antikristelige filosofi som ville fristille seg fra Bibelen.

Bibelsk kristendom en trussel?

Jesu forkynnelse vakte sterk motstand, og den førte til at han ble henrettet. Det gikk ikke bedre med hans apostler eller de som fulgte i deres fotspor. Hva er det som vekker slik harme? Det er for det første evangeliets ord om frelse ene og alene ved Jesu død og oppstandelse. For det andre skremmes alle myndigheter av mennesker som følger første bud, og anser Jesus som sin Herre fremfor alle makter og myndigheter i denne verden.

Vi er alle flinke til å tolke alt til egen fordel, og slik er det også med Bibelen.

Opplysningstidens filosoffer tenkte ut fra at Gud ikke finnes, eller at han hadde trukket seg tilbake fra denne verden. Dermed kunne ikke lenger Bibelen leses som Guds åpenbarte ord, men som menneskeord. De bibelske forfatterne mente nok ikke det de skrev, de brukte bare en form som gir inntrykk av at det er Guds ord. De skrev bare ned sine egne religiøse opplevelser og erfaringer i lys av sin tids vanlige oppfatninger... Så kunne opplysningstidens tenkere og deres etterfølgere lese Bibelen i lys av nettopp denne idéen, og påstod at også Luther gjorde det.

Men hvem ville stå fast på sin bibeltolkning på disse premissene under trusselen av å bli brent på bålet? Ikke Luther, og heller ikke noen av de mange kristne martyrene fra apostlene til dagens martyrer rundt om i verden. Den kristne tro er ikke basert på enkeltmenneskers religiøse erfaringer og meninger, men på at Gud har grepet inn i denne verden og talt med menneskespråk slik at vi kan forstå hans vilje og planer. Det er nettopp det som er så truende for en statsmakt, at det finnes mennesker som ikke lar seg dupere av hverken innsmigrende tale, personlige fordeler eller trussel om fengsel eller død. De er ubestikkelige, og de har en annen Herre enn kongen, presidenten, diktatoren, regjeringen, generalen osv. Staten blir maktesløs overfor disse og må enten akseptere dem eller fjerne dem. Eller bruke menneskelagede filosofier for å villed dem, slik opplysningstiden viser oss.

¹ Ulrichsen, Jarl Henning : Gresk-Norsk ordbok til Det nye testamente bind 2. Trondheim, 2009

Vi ser derfor også i vårt land hvor mye hat som genereres overfor dem som ikke vil bøye seg for tidens ideologier/ trender/ meninger. Så lenge man bare hevder en mening på linje med alle andres er det ingen problemer. Men om noen hevder at noe er sant og rett og noe annet er usant og galt/synd, kan det ikke tolereres. For det blir en anklage som er truende både for den ubotferdige og statsmakten.

Kirke fri fra statsmakt og folkemening?

Europas kirker har først i vår tid begynt å erfare et statsstyre som ikke har behov for kirken, og som lener seg mot en annen maktbase. Det er vår virkelighet når den gamle statskirken ikke lenger er statskirke. Men den er fortsatt det største kirkesamfunnet i landet, og med økonomiske muskler langt utover andres. Vi har alle hatt et nært forhold til den, og mange som står oss nær har det fortsatt. Den har fortsatt en privilegert stilling i samfunnet, både gjennom sitt forhold til staten og fordi den er formet etter folkeviljen. Det innebærer at den forkynner at alle teologiske meninger er like gode, men at alle må praktisere sin overbevisning slik flertallet bestemmer. Den som ikke gjør det kalles fordømmende og splittende. Det er altså ikke læren som splitter, men at man handler slik Bibelen og de lutherske bekjennesskriftene sier, og dermed avviser og fordømmer falsk lære (Luk 8,21; Tit 3,10). Vranglære blir ikke noe problem hvis det ikke finnes en rett lære, bare et mangfold av likeverdige lærer. Slik vi ser det i mange kirker i dag, og i mye av Kirkenes Verdensråds virksomhet.

De lutherske bekjennesskriftene fremstår som en ren utleggelse av Skriften med stadige henvisninger til bibelord som begrunnelse for alt som sies. Når det henvises til apostlene, så er det ikke fordi de hadde interessante meninger. Det er fordi de er apostler, utsendt av Herren Jesus selv med oppdrag på hans vegne å undervise oss ved å formidle det Jesus sa til oss, og ikke noe annet. Det er fordi det apostlene måtte ha av personlige meninger og oppfatninger er helt uviktig for oss, det er bare menneskelige tanker. Det som er viktig og av betydning for vårt evige vel er det Jesus sa; det Gud har åpenbart for oss mennesker. Derfor advarer både Bibelen og de lutherske bekjennesskriftene sterkt mot all vrang lære.

Med statkirken som rammeforståelse

Det meste av kristelig virksomhet her i landet har sitt utgangspunkt i statskirken. Men dermed har også statskirkesystemet gitt rammeverket for organiseringen og den teologiske tenkningen. Det har vært et selvsagt premiss som mange ikke har tenkt så mye over, eller fortsatt tenker over. Det er blitt den selvfølgelige måten å tenke utfra, fordi det helt til ganske nylig var den gitte rammen som all kristelig virksomhet skjedde innenfor, eller måtte forholde seg til.

Lekmannsorganisasjonene laget seg en plass i statskirken

All lekmannsvirksomhet måtte fra lenge før Hans Nielsen Hauges tid forholde seg til at det var én kirke i Norge, og at ingen annen religiøs virksomhet var tillatt. Det var som nevnt en av hovedårsakene til at utvandringen til Amerika startet både i Norge og i andre land i Europa.

Prestene i Norge skulle som kongens embetsmenn ha tilsyn med all religiøs virksomhet

i sitt prestegjeld. Det var først med dissenterloven i 1845 at andre konfesjoner ble tillatt her i landet. Men fortsatt var statskirken nesten totalt dominerende. Den fremvoksende lekmannsvirksomheten måtte derfor enten starte et eget kirkesamfunn slik som DELK i 1872 og Frikirken i 1877 – eller finne en arbeidsform innenfor statskirken slik som Indremisjonen og etterhvert NLM. Det store flertallet valgte det siste. Det skapte mange konflikter, men med hjelp av regjeringen ble det åpnet opp både for lekpredikanter og bibelfornektende prester, fri nattverd og skilsmisse. Det var rom for alle, iallefall om de godtok lærepluraliteten.

Lekmannsmøtet i Calmeyergatens misjonshus i 1920 forkastet Ole Hallesbys forslag om å etablere en frikirke, og valgte å bli i statskirken. De ble enige om hvordan man fra bedehusene skulle forholde seg til den offisielle kirke: Calmeyergatelinjen. Dvs man valgte å samvirke med vrang lære med en pragmatisk grenseoppgang med ulike grader av skillelinjer. Da passer det ikke med et luthersk kirkesyn og embedsteologi, og man måtte derfor finne et alternativ. Det hadde allerede noen funnet med fri nattverd på bedehuset som avgrensning til det åpne nattverdbordet i kirken. Predikanter som alternativ til vantro presters forkynnelse. Ekklesiola in ekklesia ikke som en liten fellesskapsgruppe om Guds ord i menigheten, men som et redskap til å gi det kristne fellesskapet på bedehuset et eget autonomt rom i statskirken. Men da kunne ikke presten lenger komme dit som prest, selvom han var bibeltro, men hvem var menighetens hyrde da?

Teologiske konsekvenser

Lærespørsmål gjøres mindre viktige

Slik ble prestene ikke lenger menighetshyrder i bibelsk forstand, bare religiøse statsembedsmenn som man måtte forholde seg til. Prestene som skulle verne menigheten mot vrang lære, måtte la en vranglærende naboprest slippe til i sin menighet om han skulle få sommerferie eller trengte vikar av en annen grunn. Allerede i 1908 valgte regjeringen å sette inn en ekstra prest i Sandviken menighet i Bergen slik at de som ikke likte den liberale kunne bruke den andre. Med politisk styrte utnevnelser til biskoper, proster og prester, fikk vranglærende teologer sentrale stillinger i kirken og lærepluraliteten ble innført.

Ikke rart at lekfolket reagerte, men de valgte å lage en slags indre eksil for ikke å miste muligheten til å virke innenfor statskirken. De tilpasset kirkesyn og embedssyn til bedehusvirksomheten. Men også synet på dåp og nattverd måtte etterhvert tilpasses tanken om at den kristne menigheten var på bedehuset, og bare delvis i kirken. Presten var ikke menighetens hyrde, men en statlig seremonimester om han var liberal. En hybridordning med uklare og variable grenser alt etter hvilken prest som var i menigheten.

Resultatet ble at man vennet seg til en ubibelsk menighetsordning og aksepterte vrang lære i kirken, selv om noen lot være å gå der bortsett fra ved dåp og bryllup. De fortsatte å tilhøre en kirke som forkynte for det norske folk et annet evangelium, og at ulike syn i kirken er på linje med ulike likeverdige politiske oppfatninger. At ingen vet bedre enn andre, og at Bibel og bekjennelse ble nedtonet. En folkekirke fremfor Guds kirke, med religiøsitet heller enn åpenbaringsreligion. Når kirkens biskoper ikke ville gi en vranglærende prest kollas, dvs kirkelig godkjenning for tjenesten, så lot staten dem innsette seg selv – uten at kirken protesterte. Slik sørget staten for at vrang lære fikk

rom i Den norske kirke.

Organisasjonslederne aksepterte dette fordi det gav organisasjonene anledning til å virke innen statskirken og verve medlemmer der. Men uten å innse at de derved legitimerte denne kirken. Og uten å skjønne at de ville hatt fri tilgang til alle norske borgere også utenom statskirken – uten å legitimere den. Og nå som det snart ikke er noen «konservative» prester igjen i statskirken, har organisasjonene søkt en vei til en mer «kirkelig» form på bedehuset med forsamlinger, pastorer, tilsynsordninger osv. Men uten å ville gå tilbake til en klassisk luthersk kirkeforståelse, og mange sterkt påvirket av den teologiske utviklingen i Den norske kirke.

Guds ordninger blir spørsmål om ulike meninger og menneskelig orden

Når noen lærespørsmål avgjøres uten grunnlag i Bibelen og bekjennesskriftene, så åpner det for det samme i andre spørsmål. Når en velger sine læremestre blant reformerte eller liberale teologer, så kan en vel ikke vente annet enn at det fører bort fra luthersk teologi. Og når en legger til rette for en menighetstenkning som er mer preget av 1800-tallets «assosiasjonsånd» og vår tids individualisme enn å lytte til Guds ordninger, så forlater en i virkeligheten apostelens ord om menigheten. Kristi kropp blir hodeløs. Jesu Kristi kirke er ikke en organisasjon, men en kropp. Det er ikke bare bare en illustrasjon, men en beskrivelse av realiteter. Det er åndelige realiteter som er lett å overse for den som ikke har fått åpnet øynene for den åndelige virkelighet i denne verden. Jesus sa at han er vintreet og disiplene grenene. Han sa det er et organisk forhold mellom ham og hans disipler. Menigheten er ikke et demokrati, men en organisme med lemmer som samspiller slik Gud har skapt dem og ordnet dem. Men nå tales det om ordningsspørsmål som om det bare har med praktisk nytte å gjøre. Men slik er det ikke i Bibelen. (https://www.fbb.nu/uploads/tx_news/Danbolt_Alf_Bare_et_ordningssp%C3%B8rsmal.pdf)

Hva nå?

Vår situasjon i denne verden frem til Jesu gjenkomst vil nok fortsette å være preget av ulike syn, og ulikt press fra stat og folkemeninger. Det er i denne virkeligheten vi er satt for å bringe evangeliet til egne og andres barn, våre naboer, venner, arbeidskolleger, dem vi møter i dagliglivet eller på reise. Til de unådde i denne verden. Vi er lemmer på Kristi kropp satt til å leve troens liv i en gudfiendtlig og forvirrende verden. Det er vanskelig, ja umulig fordi motkreftene er så sterke, og stemmene så mange og så forskjellige. Derfor trenger vi å klynge oss til vår Frelser og Herre Jesus Kristus, og la Ham gjøre sin gjerning i blant oss. Be ham ved sin nåde la våre liv bære vitnesbyrdet om ham til mennesker rundt oss, og lede dem til nådeordet og nådebordet. Be om visdom til å se klart (Jak 1,5). Slik rammevilkårene er i denne verden er det bare ved Den Hellige Ånds gjerning at vi kan bli bevart i troen, og at nye kan komme til tro. Den sikreste måte å slippe Den Hellige Ånd til, er å lese og høre Guds eget ord i Den Hellige Skrift (Joh 14,23-26).

«Det skal ei skje ved kraft og makt, men ved din Ånd, som du har sagt. Det skal ei skje ved mannehånd, men, Herre, ved din egen Ånd.»